

Türk Akademik Yayınlar Dergisi TAY Journal

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed Journal)

<http://www.tayjournal.com>

e-ISSN:

Comprasion of 2009 and 2017 Life Science Course Curricula

Şükran UÇUŞ GÜLDALI

Abstract

As the main source of life science is the life itself, life science courses are the main dynamics of socialization in primary school education. Life science's curriculum, which was updated in 2017, was started to be implemented gradually from the 1st grade in 2017-2018. In that context, the main objective of this study is to make a comparison between the life science curricula of years 2009 and 2017. The case study method was used in the qualitative design for the current study. Data was gathered via critical sampling and the life science curriculum guide of 2009 and 2017 that were approved by the Ministry of Education. Objectives, content, teaching-learning process, evaluation of life science curricula were compared according to their vision, objectives, skills, values and approaches. Both curricula have similarities in terms of vision, objectives and evaluation methods. However, it can be argued that 2017 curriculum lacks concepts like values, skills and acquisitions about Kemalism. Moreover, it adopts a unit-based approach and it lacks adequate level of explanation especially for how to implement objectives, special weeks and days. We believe that our study will provide valuable contributions to the forthcoming researches on life sciences and will support the understanding on life science studies curriculum in Turkey.

Keywords:	DOI	:
Life science curriculum curriculum evaluation	Received	: 15 September 2017
	Revised	: 26 October 2017
	Accepted	: 10 December 2017
	Published	: 31 December 2017

Corresponding Author: Şükran Uçuş Güldalı, Assist. Prof. Ahi Evran University, Turkey, sukranucusmail.com, ORCID ID:0000-0002-7992-9802

Cite this article as: Uçuş Güldalı, Ş. (2017). Comprasion of 2009 and 2017 Life Science Course Curricula, *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 1(1), 76-98.

Extended Summary

Introduction

Life science is a course which contributes to make the child adapted to the social environment by taking considered child's spirit, gets together different disciplinaries. Life science is also a daily experience for children which prepares the life with knowledge related to the nature life, individual-centered, learning by doing, enriches individuals with useful knowledge and prepares the next grade (Tay & Yıldırım, 2013), in that case, it is a mandatory course of curriculum which is employed from 1st grade to 3rd grade to attain the objectives of compulsory education. Life science include social constructs such as including membership in a family, peer group, and nationality, as well as individuality. The first years of elementary education is based on establishing each individual's future and ability to survive in the society in terms of life science course. It is a preliminary course for social studies which cover individual development, social and civic competence, knowledge-based concept of social reality, appreciation and respect for human diversity, global citizenship (MEB, 2009). According to Bektaş (2009), life science course is a discipline which provides an opportunity to establish a relationship between daily life knowledge and skills in a family environment, and the school fulfills formal learning outcomes. Children also expand their social learning when they meet and interact with others from community. Social learning and life science obviously pervade the life in any classroom community (Sönmez, 2010; Tay, 2017). The life science is its multi-faceted nature with stemming from the realms of social sciences, humanities, and natural sciences, life science mirrors all the aspects of human endeavor (Kabapınar, 2007). Characteristics of an effective Life Science Curriculum essentially, is an effective and appropriate for early elementary grades which is meaningful, integrated, challenging, based on knowledge skills, and attitudes, active. Various kinds of knowledge are considered by when building life science curricula: knowledge about the social studies, knowledge from the different subject areas, knowledge about child how children develop and learn, knowledge about children and their families, knowledge about the community and neighbourhood, knowledge about daily classroom, school, and life experiences.

Overviewing of previous studies regarding exploring of teachers' views about goals, methods and techniques in the life science curriculum (Özçetin,2000; Şahin, 2009), regulations and updates in the life science curriculum and gaining values to children in the life science curriculum (Uzunkol, 2014; Yaşaroğlu, 2013; Yıldırım & Turan 2015) are highlighted. However, these studies address evaluation of curricula of 1998, 2005, relatively 2009 by only underneath one dimension. Besides that, there is a study which based on comparison between curriculum from 2009 and curriculum from 2015 all dimensions considered (Tay & Baş, 2015). As, Tay and Baş's (2015) research, the current study was based on an evaluation of curricula Bloom's curriculum components in the evaluations of curricula, in parallel with curricula compared in including objectives, units, learning-teaching process (Sönmez & Alacapınar, 2015), including vision and approach of the curriculum. There is a research gap on the evaluation of two curricula in the literature by a comprehensive approach. Within this context, the current study is expected to have a great contribution and be a source for future curriculum evaluation studies. In the

current study, researchers aimed at comparing life science curricula issued in 2009, 2017 (currently used) in a comprehensive construct.

Methods

The case study method was used in the qualitative design for the current study. Data was gathered via critical via critical sampling and the life science curriculum guide of 2009 and 2017 that were approved by the Ministry of Education. Data source was comprised of curriculum guidelines from 2009 and 2017 curriculum. Document analysis was used in the current study (Yıldırım & Şimşek, 2006). Curricula of 2009 and 2017 were compared regarding vision, approach, objectives, content, leaning-teaching process, assessment. The 2009 and the 2017 life science curricula have been investigated with dimensions of vision, curriculum approach, objectives, content, educational status, and evaluation.

Results

Both the 2009 and the 2017 life science curricula have clear visions. While the curriculum issued in 2017 constructed with unit based approach, the curriculum in 2009 is based on student characteristics, collective instruction, thematic, spiral and participatory principle has a dynamic approach. The objectives of the curriculum in 2009 only restricted by “basic objectives of the Ministry of Education.” Beside main objectives, in 2017, 14 specific items were added. In the 2017 curriculum, the numbers of acquisitions, skills and course hours were reduced for all grades, and some of the concepts, such as learning fields, semi-discipline (entrepreneurship, special education, health culture, etc.), sample activities and Kemalism subjects have been fully removed. The number of units were doubled from 3 to 6 in the 2017 curriculum. While in the 2009 curriculum the concepts were defined for each unit, in the 2017 curriculum concepts were stated in only four acquisitions. Both of them were addressed values, special occasions and weeks, explanation of educational status and evaluation themes.

Discussion and Conclusion

However, it can be argued that 2017 curriculum lacks concepts like values, skills and acquisitions about Kemalism. Moreover, it adopts a unit-based approach and it lacks adequate level of explanation especially for special weeks and days. We believe that our study will provide valuable contributions to the forthcoming researches on life science and will support the understanding on Life Science Curriculum in Turkey (MEB, 2009, 2017).

Recommendations

Just as the curriculum of life science in year 2017, it can be suggested that the forthcoming Social Studies curricula should incorporate the main objectives of the Ministry of Education during both general and particular standpoints. It can be suggested that a comprehensive evaluation of acquisitions in the Curriculum of 2017 should be made clearly. In that vein, it can be useful to determine the number of acquisitions at the first step. Evaluation of skills that are expected to be acquired should be made in order to decide about the teaching architecture of the coming period. A through consideration of the literature on values’ education is useful while selecting the values to be taught. The examples of activities should be included to the Curriculum from

2017 just as the one of 2009. Evaluation phase of the Social Studies' Curriculum should be taken into consideration just as it was done in 2009.

Türk Akademik Yayınlar Dergisi TAY Journal

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed Journal)

<http://www.tayjournal.com>

e-ISSN:

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Şükran UÇUŞ GÜLDALI

Özet

Kaynağını yaşamdan alan Hayat bilgisi dersi temel eğitimde bireyin toplumsallaşması için önemli dinamiklerdendir. 2017 yılında güncellenen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 2017-2018 yılından itibaren ilköğretim 1. sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak uygulanmaya geçirilmiştir. Bu bağlamda; bu araştırmanın amacı, 2009 ve 2017 hayat bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırılmasıdır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracını ölçüt örnekleme ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan 2009 ve 2017 hayat bilgisi öğretim programları oluşturmaktadır. Öğretim programları doküman incelemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Hayat bilgisi öğretim programları; hedefler, içerik, eğitim durumu, değerlendirme gibi program öğeleri, beceriler, değerler, yaklaşımlar açısından karşılaştırılmıştır. Her iki program vizyon, Türk Milli Eğitim Amaçları, değerlendirme gibi boyutlar açısından benzerlikler taşımaktadır. 2017 programında kazanım, değer, beceri ve Atatürkçülükle ilgili kazanım sayılarının azaldığı, ünite temelli yaklaşıma geçildiği, etkinliklerle, belirli gün ve haftalarla ilgili yeterince açıklama olmadığı tespit edilen bazı farklılıklardır. Araştırmada elde edilen sonuçların, Türkiye’de Hayat Bilgisi Öğretim Programının anlaşılabilirliğini destekleyeceği ve hayat bilgisi ile ilgili gelecek araştırmalar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler:

DOI

:

Hayat bilgisi

Yükleme

:

15 Eylül 2017

program

Düzeltilme

:

26 Ekim 2017

program değerlendirme

Kabul

:

10 Aralık 2017

Yayınlama

:

31 Aralık 2017

Sorumlu Yazar: Şükran Uçuş Güldalı, Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye, sukranucusmail.com, ORCID ID:0000-0002-7992-9802

Atıf için: Uçuş Güldalı, Ş. (2017). 2009 ve 2017 Hayat bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırılması, *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 1(1), 76-98.

Giriş

İnsanların içinde bulunduğu toplumlarda sahip oldukları rolleri koruması, sosyal kültürel ve ekonomik anlamda sürdürülebilir pozitif yönde bir değişime sahip olmalarının yolu iyi bir eğitim sistemine sahip olmalarından geçmektedir. Örgün eğitimin ilk basamağı olan temel eğitimde, yaşamdan öğrenmeler sunarak 'hayatın bilgisinin' sunulduğu Hayat Bilgisi dersi bu bağlamda bireyi sosyalleştiren ve geliştiren önemli dinamiklerden biridir. Bireylerin biyolojik, sosyal ve zihinsel gelişimlerini birbirleriyle ilişkili ve paralel olacak şekilde bütüncül bir anlayışla destekleyen hayat bilgisi dersinde birey toplumsal, sanatsal ve düşünsel değerlerle harmanlanır. Bu bağlamda Hayat Bilgisi dersinin amacı öğrenmekten keyif alan, kendisiyle, toplumsal çevresiyle, doğa ile barışık, kendisini, vatanını, çevresini, doğasını koruyan ve geliştiren, günlük yaşamda ihtiyaç duyduğu temel bilgi ve yaşam becerilerine sahip, değişikliklere uyum sağlayabilecek kadar esnek mutlu birey yetiştirmektir (Sönmez, 1997). Bununla beraber, Hayat Bilgisi dersinin bir diğer amacı öğrencilere sosyal beceriler kazandırarak çevresindekilerle daha kaliteli ilişkiler kurması ve toplumsallaşmalarını sağlamaktır (Şahin, 2009). Türk Eğitim Sistemi'nde ilkökul 1., 2. ve 3. sınıf düzeylerinde yer alan hayat bilgisi dersinin; birey, toplum ve doğa ekseninde çocukların bilgi, beceri ve tutum kazanmalarını amaçladığı ve bu amaç doğrultusunda içeriğinde ve öğrenme-öğretme süreçlerinde okul dışı öğretim etkinliklerinin önemli bir yer tuttuğu söylenebilir (Sönmez, 2010). Hayat Bilgisi dersi benimsediği bütüncül yaklaşım ile bireyi hayata hazırlayan ve yaşamı boyunca elde edeceği bilgilere temel oluşturacak; sosyal, sanatsal ve kültürel değerler ile donatan (Acat, Anılan, Girmen ve Anagün, 2005; Tay ve Baş, 2015), öğrencilerin birbirlerine paralel olacak şekilde bir bütün olarak gelişmelerini hedefleyen (Tay ve Yıldırım, 2013; Karabağ, 2006) bir ders olarak tanımlanabilir. Bireyin yaşadığı doğal çevreyi ve toplumsal olgu ve durumları bilmesi, kavramasını, açıklamasını, olay ve olguları önceden tahmin edebilmesini, varsayımlarda bulunabilmesi ve yeni bulgulara dayalı bir analiz yaparak ve sonucunda da yeni çözümler üretmek değerlendirilmesini yapabildiğini amaçlamaktadır (Özçetin, 2000).

Tarih boyunca devletler tarafından eğitim ve öğretim faaliyetlerine büyük görevler yüklenmiştir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri bu görevleri çeşitli dersler aracılığıyla yerine getirmiştir. Derslerin içeriği ve belirlediği hedefe ulaşmak için en önemli etken ise eğitim programlarıdır (Akyürek Tay ve Baş, 2017). Cumhuriyet tarihimiz boyunca sosyal, kültürel ve ekonomik alanlar başta olmak üzere farklı alanlardaki gelişmelerin etkisi ile eğitim yıllar boyunca uluslararası bir değişim döngüsü içerisinde yer almıştır ve almaya devam etmektedir. Bu yaşanan gelişmelere bağlı olarak da bireylerin bireysel başarıları ile paralel olan üstbilişsel düşünme becerilerini (Ünal, 2010; Ünal, 2015), etkin bir şekilde kullanmalarını sağlamaları için güçlü bir eğitim programına ihtiyaç vardır. Bu değişim içerisinde hazırlanan her müfredat programı farklı boyutlara sahip olmalarına rağmen, değişen dünyada etkisini kaybederek öğretim programlarının yenilenmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Alak ve Nalçacı, 2013). Uluslararası ve ulusal perspektiften bakıldığında günümüze kadar yapılmış programların ve uygulanmakta olan programlarda yapılan değişikliklerin, değişim sürecinin kusursuz ve süreklilik göstermesi hiçbir zaman mümkün görünmemektedir. 1926'dan başlayarak 1, 2 ve 3. sınıflarda okutulmaya başlanan Hayat Bilgisi dersi için daha sonra 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009 ve 2017 olmak üzere Cumhuriyet Dönemi'nden günümüze programlar hazırlanmıştır (Gözütok ve diğerleri, 2015; Bektaş, 2009; Tay ve Baş, 2015). İlk olarak 1924

öğretim programı ve son olarak yürürlükte 2017 öğretim programı bu değişim ve yapılandırmalara örnek olarak gösterilebilir. Bu yüzden uygulamada olan eğitim programlarının, süreçteki etkinliği ve yetkinliği ile ilgili kesintisiz bir değerlendirme ve araştırma sürecinde tutulması gerekmektedir.

Bu bağlamda, bu çalışmada; Tay ve Baş (2015) tarafından daha önce de değerlendirildiği gibi, Bloom'un programın öğelerine dayalı yetişek değerlendirmesi temele alınmış ve buna bağlı olarak hedefler, üniteler, eğitim durumu ve değerlendirme boyutları (Sönmez ve Alacapınar, 2015) ile programın vizyonu ve program yaklaşımı da değerlendirmeye dâhil edilerek 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı ve hayat bilgisi öğretimi ile ilgili gelecekte yapılacak başta program değerlendirme çalışmaları olmak üzere, diğer öğretimsel çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı:

Genel olarak 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi öğretim programlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi amaçlanan bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında vizyona yer verilmiş midir?
2. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında program yaklaşımına yer verilmiş midir?
3. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında hedefler boyutu belirtilmiş midir?
- 3.1. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında hedefler belirtilmiş midir?
- 3.2. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında kazanımlara nasıl yer verilmiştir?
4. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında içerik boyutu nasıl belirtilmiştir?

4.1. 2009 ve 2017 hayat bilgisi programlarında öğrenme alanlarına, ünitelere, becerilere, değerlere, kavramlara, aradisciplinlere, belirli gün ve haftalara ve Atatürkçülük konularına yer verilmiş midir?

5. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında eğitim durumları boyutu belirtilmiş midir?

5.1. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında öğrenme öğretme süreçlerine ilişkin açıklamalara, etkinlik örneklerine, kazanımlar ve etkinlikler için açıklamalara yer verilmiş midir?

5.2. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında ders saatleri açısından değişiklik göstermekte midir?

6. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında değerlendirme boyutu belirtilmiş midir?

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş olup durum çalışması niteliğinde tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, araştırılacak konunun ya da konuların kendi ortamındaki koşullarını veya durumlarını tespit etmek amacı ile yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Durum çalışmasında yapılmak istenen ise, ele alınan örneğin kapsamlı bir şekilde betimlenmesinin amaçlanmasıdır (Bloor ve Wood, 2006). Bu çalışmada 2009 ve 2017 yılı hayat

bilgisi dersi öğretim programları karşılaştırmalı olarak betimlenmeye çalışılmıştır. Fraenkel & Wallen' e göre (1996) nitel araştırmalar belirli bir birey, grup veya koşul hakkında detaylı bir çerçeve ortaya koyar. Nitel araştırmalar yapılırken veri toplama yöntemi olarak yaygın olarak görüşme, gözlem ve doküman incelemesi teknikleri kullanılmaktadır (Bowen, 2009; Ekiz, 2003; Kuş, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada, araştırma verilerinin kaynağını ilkökul hayat bilgisi dersi öğretim programı kitapları oluşturduğundan, veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi benimsenmiştir. Çalışmada amaçsal örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüt olarak; Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan program kılavuz kitapları esas alınmıştır. Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel'e göre (2012) araştırmada gözlem birimlerini belirgin niteliklere sahip kişi, olay, nesne ya da durumları oluşturabilir. Bu bağlamda seçilecek örneklem için belirlenen ölçüte karşılık gelebilen nesne, olay, belge vb. örnekleme alınır. Bu amaçla araştırmada veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış 2009 ilkökul hayat bilgisi dersi öğretim program kitabı ve 2017 hayat bilgisi dersi öğretim program kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılarak bulgular ortaya çıkarılmıştır. Verilerin analizi yapılırken dört adım takip edilmiştir. Bunlar sırasıyla şu şekildedir: Analize konu olan veriden örneklem seçme, kategorileri geliştirme, analiz birimini saptama ve sayısallaştırmadır. Analiz birimini 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının; vizyon, program yaklaşımı, hedefler, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutları, programın vizyonu oluşturmuştur (Sönmez ve Alacapınar, 2015; Tay ve Baş, 2015). Karşılaştırılmalı olarak değerlendirilen iki program tablolastırılarak açıklanmıştır. Üç araştırmacı bireysel olarak kategoriler oluşturmuş, kategorilerin tümü için Miles & Huberman (1994)'ın formülü (Güvenirlik=görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı) uygulanmıştır. Görüş birliğinin ve ayrılığının olduğu kategoriler tespit edilmiştir. Kategorilerin güvenilirlik katsayısı 0,89 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda; kategorilerin yüksek güvenilirlikte olduğu söylenebilir.

Bulgular

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında Vizyon

Tablo 1. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi öğretim programlarında vizyon

2009	2017
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Öğrenmekten keyif alan, ➤ Kendisiyle, toplumsal çevresiyle ve doğa ile barışık, ➤ Kendini, milletini, vatanını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Öğrencilerin içinde yaşadığı mekâna ve topluma uyumlarını sağlayabilmeleri ve kültürel aktarımı gerçekleştirebilmeleri amacıyla toplumsal değerlerin kazandırılması
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gündelik yaşamda gereksinim duyulan temel bilgilere, yaşam becerilerine ve çağın gerektirdiği donanıma sahip 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Öğrencilerin temel yaşam becerilerini kazanmalarını ➤ Bilimsel süreç becerilerini geliştirerek keşfeden, soran, sorgulayan, üreten ve sorun çözebilen
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar esnek 	<ul style="list-style-type: none"> ➤

Tablo 1’de, 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında vizyonların değerlendirilmesi yapılmıştır. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarının birer vizyona sahip olduğu görülmektedir. 2017 programda doğrudan vizyon ifadesinin olmadığı bunun yerine öğretim programının temel felsefesi başlığın altında vizyonun yer aldığı söylenebilir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında Program Yaklaşımları

Tablo 2. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi öğretim programlarında program yaklaşımları

2009	2017
➤ Çocuğu merkeze alan	➤ Öğrenci merkezli
➤ Toplu öğretim yaklaşımı	➤
➤ Tematik yaklaşım	➤
➤ Spiral yaklaşım	➤
➤ Katılımcılık ilkesine dayalı dinamik bir yaklaşım	➤
➤ --	➤ Ünite temelli yaklaşım
➤	➤ Beceri temelli yaklaşım

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarının, program kılavuz kitapları incelendiğinde, 2009 program yaklaşımında “çocuğu merkeze alan”, “toplu öğretim yaklaşımı”, “tematik yaklaşım”, “spiral yaklaşım” ve “katılımcılık ilkesine dayalı dinamik bir yaklaşım” şeklinde beş ifade ile yer bulunduğu görülmektedir. 2017 programında ise “ünite temelli yaklaşım” sürdürülürken bunun yanında “beceri temelli” ve “öğrenci merkezli” yaklaşımların eklendiği tespit edilmiştir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarında Hedefler

Tablo 3. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi programlarında hedefler

Programlar	Türk Milli Eğitimi’nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri	Amaç Sayısı	Benzerlik	
			2009	2017
2009	Var	4	-	Yok
2017	Var	14	Yok	-

Tablo 3, 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarında hedeflerin karşılaştırılmalı olarak değerlendirmesini göstermiştir. 2009 programında 4, 2017 programlarında 14’er hedefin yer almaktadır. 2009 programında yer alan 4 hedefin 2017 programlarında yer almadığı görülmektedir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarında Kazanımlar

Tablo 4. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi programlarında kazanım sayıları

Sınıf	2009	2017
1. Sınıf	86	50
2. Sınıf	95	51
3. Sınıf	111	42
Toplam	292	143

Tablo 4, 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarında kazanımlara yer verilmiş durumunu göstermektedir. 2009 ve 2017 programları incelendiğinde tüm sınıf düzeylerinde kazanımların 2009 programına göre azaltıldığı görülmektedir. 2009 yılında 292 olan kazanım sayısının 2017’de 143’e düştüğü görülmektedir. Sınıf düzeyleri açısından bakıldığında; 1. sınıflarda 2009 yılında 86 olan kazanım sayısının, 2017’de 50, 2. sınıflarda 2009 yılında 95 olan kazanım sayısının, 2017’de 51, 3. sınıflarda 2009 yılında 111 olan kazanım sayısının, 2017’de 42 olduğu tespit edilmiştir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarının Öğrenme Alanları

Tablo 5. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi programlarının öğrenme alanları

2009	2017
➤ Birey	➤ --
➤ Toplum	➤ --
➤ Doğa	➤ --
➤ Değişim	➤ --

Tablo 5’te 2009’da mevcut olan dört öğrenme alanı yaklaşımının 2017’de terk edildiği görülmüştür.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarında Tema ve Üniteler

Tablo 6. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi programlarında üniteler

2009	2017
➤ Okul Heyecanım	➤
➤ Benim Eşsiz Yuvam	➤
➤ Dün, Bugün, Yarın	➤
➤ --	➤ Okulumuzda Hayat
➤ --	➤ Evimizde Hayat
➤ --	➤ Sağlıklı Hayat
➤ --	➤ Güvenli Hayat
➤ --	➤ Ülkemizde Hayat
➤ --	➤ Doğada Hayat

Tablo 6 ‘da 2009’da mevcut olan tematik yaklaşımından 2017’de vazgeçildiği görülmüştür. 2009 ve 2017 programları incelendiğinde 2009 yılı programında 3 temanın belirlendiği, 2017 yılında ise ünitelerin belirlendiği ve ünite sayısının 6 olduğu tespit edilmiştir. Ünite isimlerinin 2009 programında olduğu gibi yakından uzağa ilkesine göre düzenlendiği tespit edilmiştir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarında Beceriler

Tablo 7. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi programlarında beceriler

➤ 2009	➤ 2017
➤ Araştırma	➤ Araştırma
➤ Bilgi Teknolojilerini Kullanma	➤ Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanma
➤ 13.1. Değişim	➤ Değişim ve Sürekliliği Algılama
➤ 13.6. Süreklilik	➤ ---
➤ ---	➤ Dengeli Beslenme

➤ 10.3. Çevre Bilinci Geliştirme ve Çevredeki Kaynakları Etkin Kullanma	➤ Doğayı Koruma
➤ Girişimcilik	➤ Girişimcilik
➤ ---	➤ Gözlem
➤ İletişim	➤ İletişim
➤ 12.10. Katılım, paylaşım, iş birliği ve takım çalışması yapma	➤ İş birliği
➤ Karar Verme	➤ Karar Verme
➤ Kaynaktan Etkili Kullanma	➤ Kaynakların Kullanımı
➤ ---	➤ Kendini Koruma
➤ 12.5. Kendini Tanıma ve Kişisel Gelişimi İzleme	➤ Kendini Tanıma
➤ ---	➤ Kişisel Bakım
➤ ---	➤ Kurallara Uyma
➤ 12.9. Zamanı ve Mekânı Doğru Algılama	➤ Mekânı Algılama
➤ Kültürel Değerleri Koruma Ve Geliştirme (2009'da Değer Olarak Yer Almış)	➤ Milli ve Kültürel Değerleri Tanıma
➤ Öz Yönetim	➤ Öz Yönetim
➤ 11.5. Sağlığını Koruma	➤ Sağlığını Koruma
➤ Problem Çözme	➤ Sorun Çözme
➤ 12.10. Katılım, paylaşım, iş birliği ve takım çalışması yapma	➤ Sosyal Katılım
➤ 10.1. Zaman, Para ve Materyal Kullanma	➤ Zaman Yönetimi
➤ 12.7. Kariyer Planlama	➤ Kariyer Bilinci Geliştirme
➤ 1. Eleştirel Düşünme	➤ ---
➤ 2. Yaratıcı Düşünme	➤ ---
➤ 8. Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma	➤ ---
➤ 10. Kaynakları Etkili Kullanma	➤ ---
➤ 10.2. Bilinçli Tüketici Olma	➤ ---
➤ 10.4. Planlama ve Üretim	➤ ---
➤ 11. Güvenlik ve Korunmayı Sağlama	➤ ---
➤ 11.1. Sağlık ve Güvenlik Kurallarına/Prosedürlerine Uyma	➤ ---
➤ 11.2. Doğal Afetlerden Korunma	➤ ---
➤ 11.3. Trafikte Güvenliğini Sağlama	➤ ---
➤ 11.4. Hayır Diyebilme	➤ ---
➤ 12.1 Etik Davranma	➤ ---
➤ 12.2. Eğlenme	➤ ---
➤ 12.3. Öğrenmeyi Öğrenme	➤ ---
➤ 12.4. Amaç Belirleme	➤ ---
➤ 12.6. Duygu Yönetimi	➤ ---
➤ 12.8. Sorumluluk	➤ ---
➤ 12.11. Liderlik	➤ ---

➤ 12.12. Farklılıklara Saygı Duyuma	➤ ---
➤ 13. Bilimin Temel Kavramlarını Tanıma	➤ ---
➤ 13.2. Etkileşim	➤ ---
➤ 13.3. Neden-Sonuç İlişkisi	➤ ---
➤ 13.4. Değişkenlik- Benzerlik	➤ ---
➤ 13.5. Karşılıklı Bağımlılık	➤ ---
➤ 13. Bilimin Temel Kavramlarını Tanıma	➤ ---
➤ 13.2. Etkileşim	➤ ---
➤ 13.3. Neden- Sonuç İlişkisi	➤ ---
➤ 13.4. Değişkenlik/Benzerlik	➤ ---
➤ 13.5. Karşılıklı Bağımlılık	➤ ---
➤ 13.7. Korunum	➤ ---
➤ 14. Temalarla İlgili Temel Kavramları Tanıma	➤ ---
➤ 45	➤ 23

Her iki program beceriler açısından değerlendirildiğinde beceri sayılarında azalış olduğu görülmektedir. 2009 yılında 45 olan beceri sayısının, 2017’de 23 olduğu tespit edilmiştir. 2009 yılı programında yer alan 18 beceri 2017 yıllarındaki programlarda 17 beceri ile karşılığını bulurken 2009 yılındaki “kariyer planlama” becerisi 2017 yılında “kariyer bilinci geliştirme” adı ile yer aldığı tespit edilmiştir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarında Değerler

Tablo 8. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi programlarında değerler

2009	2017
➤ Adalet	➤ Adalet
➤ --	➤ Bilimsellik
➤ --	➤ Çalışkanlık
➤ --	➤ Dayanışma
➤ --	➤ Doğal çevreye duyarlılık
➤ Doğruluk	➤ Doğruluk
➤ Dürüstlük	➤ Dürüstlük
➤ --	➤ Estetik
➤ --	➤ Güven
➤ Hoşgörü	➤ Hoşgörü
➤ --	➤ Merhamet
➤ --	➤ Misafirperverlik
➤ Öz Güven	➤ Öz Güven
➤ --	➤ Paylaşma
➤ Sabır	➤ Sabır
➤ Saygı	➤ Saygı
➤ Sevgi	➤ Sevgi

➤ --	➤ Sorumluluk
➤ Vatanseverlik	➤ Vatanseverlik
➤ Yardımseverlik	➤ Yardımseverlik
➤ Öz Saygı	➤
➤ Toplumsallık	➤
➤ Barış	➤
➤ Yeniliğe Açıklık	➤
➤ Kültürel Değerleri Koruma Ve Geliştirme	➤ Kültürel Mirasa Duyarlılık
➤	➤ Aile birliğine önem verme
➤	➤ Bağımsızlık
➤	➤ Vefalı olma
➤	➤ Vicdanlı olma
➤	➤ Dostluk

Tablo 8 ise, 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında değerleri karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Programlara bakıldığında; “adalet, doğruluk, dürüstlük, hoşgörü, öz güven, saygı, sevgi, vatanseverlik, yardımseverlik ve sabır” değerlerine iki programda yer verildiği görülmektedir. 2009 programında değerler “Kişisel Nitelikler” başlığı altında verilirken, 2017 programında doğrudan “Değerler” başlığının kullanıldığı görülmektedir. 2009 programındaki “kültürel değerleri koruma ve geliştirme” değeri 2017 programında “kültürel mirasa duyarlılık” adıyla yer almıştır. “Öz saygı, toplumsallık, barış, yeniliğe açıklık” değerlerine 2009 programında yer verilirken 2017 programlarında kaldırılmıştır. Ayrıca 2017 programında “bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, estetik, güven, merhamet, misafirperverlik, paylaşma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, vefalı olma, vicdanlı olma ve dostluk ve sorumluluk” yeni değerleri eklenmiştir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında Öğretme-Öğrenme Süreci

Tablo 9. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi öğretim programlarında öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin açıklamalar

2009	2017
➤ 1.4. Öğrenme-Öğretme Süreci	➤ 1. 1, 2 ve 3. Sınıflar öğretim programı uygulanırken öğretmenlerin sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalar yapmaları gerekmektedir.
➤ 1.4.1. Öğrenme Stilleri	➤ 2. Sınıf içi uygulamalarda öğretmenler; öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimleri ile bireysel farklılıklarını dikkate almalıdır.
➤ 1.4.2. Zekâ Alanlar.	➤ 3. Öğretmen, sınıfta dersi işlerken öğrencilerin önceki yaşantılarından hareket ederek konular arasında bağlantı kurmalıdır. Öğretmen, öğrencilerin arkadaşları ve diğer öğretmenleri ile etkileşimine fırsat vermelidir.
➤ 1.4.3. Kavramlar	➤ 4. Öğretmen, sınıf ortamında kazanımlara uygun öğretim yapmalı, ürün odaklı ölçme değerlendirme yöntemlerini kullanmanın yanı sıra süreç odaklı ölçme değerlendirme yöntemlerini kullanmaya da önem vermelidir.
➤ 1.4.4. Öğrenme-Öğretme Etkinliğini Uygulama	
➤ 1.4.5. Öğretmenin Rolü	
➤ 1.4.6. Programın Süresi	

- 1.4.7. Belirli Gün ve Haftalar
- 1.4.8. Okul ve Aile İlişkisi
- 5. Öğretmen, sınıf dışı uygulamalar gerçekleştirirken yakın çevreye geziler düzenlemeli ve bu gezilerde önceden planlanan etkinlikleri yaptırmalıdır. Bu bağlamda öğretmen okul ve yaşam arasındaki bağlantıyı sağlamaya özen göstermelidir.
- 6. Öğretmen, öğretim programında yer alan bazı kazanımları belirli gün ve haftalara denk gelen zaman dilimlerinde işlemelidir. Örneğin 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'na denk gelen gün ve haftada öğretmen, Hayat Bilgisi Dersi 1. Sınıf Öğretim Programı "Ülkemi Seviyorum" ünitesi 1.5.5. kazanımı (Millî bayramlar ile ilgili etkinliklere katılır.) ile ilgili konuları işlemelidir.
- 7. Üçüncü sınıfa kadar millî bayramlar vb. Konular işlenirken öğrenciler henüz 1000'den büyük sayıları okumayı ve yazmayı öğrenmedikleri için ders kitabında tarihler rakam veya yazı ile verilmemelidir. Dersin işlenişinde öğretmen, bu tarihleri sözel olarak belirtebilir.

2009 programında öğrenme öğretme süreçlerine ilişkin açıklamalar maddeler halinde ve her bir madde kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır. 2017 programında ise program kitabının "Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar" başlığı altında 7 madde olarak verilmiştir. Bununla beraber, 2009 programında her kazanım için ayrı ayrı etkinlik örnekleri verilirken, 2017 Programlarında hiçbir etkinlik örneği yer almamıştır.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında etkinlik örnekleri

2009 programında her kazanım ve etkinlik örneği için açıklamalar ayrı ayrı oluşturulmuştur. Bu açıklamalarda her kazanım ve etkinlik örneğinin ilişkilendirileceği kişisel nitelikler, beceriler, ara disiplinler, ders içi, diğer derslerle, Atatürkçülük konuları, uyarılar ve değerlendirme yer almaktadır.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında ders saatleri

Tablo 10. 2009 ve 2017 Hayat bilgisi programlarında ders saatleri

	2009	2017		
1. Sınıf	➤ Okul Heyecanım	86	➤ Okulumuzda Hayat	40
			➤ Evimizde Hayat	20
	➤ Benim Eşsiz Yuvam	60	➤ Sağlıklı Hayat	23
			➤ Güvenli Hayat	20
		➤ Ülkemizde Hayat	18	
		➤ Doğada Hayat	23	
	Toplam	180	Toplam	144
2. Sınıf		65	➤ Okulumuzda Hayat	30
	➤ Okul Heyecanım		➤ Evimizde Hayat	28

3. Sınıf	➤ Benim Eşsiz Yuvam	70	➤ Sağlıklı Hayat	22
			➤ Güvenli Hayat	20
	➤ Dün Bugün Yarın	45	➤ Ülkemizde Hayat	22
			➤ Doğada Hayat	22
	Toplam	180	Toplam	144
		55	➤ Okulumuzda Hayat	24
	➤ Okul Heyecanım		➤ Evimizde Hayat	20
		73	➤ Sağlıklı Hayat	13
	➤ Benim Eşsiz Yuvam		➤ Güvenli Hayat	15
		52	➤ Ülkemizde Hayat	22
		➤ Doğada Hayat	14	
Toplam	180	Toplam	108	
Genel Toplam		540	Genel Toplam	396

Tablo 10 İncelendiğinde, 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında tüm sınıf düzeylerinde ders saatlerinin 2017 yılında azaltıldığı görülmektedir. Bu bağlamda genel toplamlara bakıldığında 2017 programında ders saatlerinin %27 oranında azaltıldığı görülmektedir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Kavramlar, Aradisipliner, Belirli Gün ve Haftalar ve Atatürkçülük Konuları Açısından Değerlendirilmesi

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programları incelendiğinde 2009 yılı programında her ünite düzeyinde kazandırılması beklenen kavramların belirlendiği fakat 2017 yılında ise 15 kavramdan söz edildiği tespit edilmiştir. Kavram sayısı 2009'da 197 iken, 2017'de toplamda 15'e indirildiği tespit edilmiştir. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programları ara disiplinler açısından incelendiğinde 2009 yılı programında 8 ara disiplinin belirlendiği fakat 2017 öğretim programında bu anlayışın terk edildiği tespit edilmiştir.

Belirli gün ve haftalar açısından 2009, öğretim programında 20 belirli gün ve hafta belirlendiği, 2017 programında ise belirli gün ve haftalarla açıklamalara ilişkin "Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar" başlığı altında yer alan 9. maddede açıklama yapıldığı görülmüştür. Öğretim programında yer alan bazı kazanımlar, belirli gün ve haftalara denk gelen zaman dilimlerinde işlenmelidir. Örneğin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Hayat Bilgisi Dersi 1. Sınıf Öğretim Programı "Ülkemizde Hayat" ünitesi 1.5.5. kazanımı (Millî bayram kutlamalarına katılmaya istekli olur.) ile ilişkilendirilerek işlenebilir. 2009 Hayat Bilgisi Programı'nda Atatürkçülük konuları "Atatürkçülükle İlgili Konular ve Açıklamalar" başlığı altında 18 maddede açıklanmıştır. 2017 Hayat Bilgisi Programı'nda Atatürkçülük konularına ayrıca bir başlık altında yer verilmemiştir. Bunun yerine Atatürkçülük ile ilgili olarak her sınıf düzeyinde birer kazanıma ve bu kazanımlara ait açıklamalara yer verildiği görülmektedir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarında Ölçme ve Değerlendirme

2009 programında değerlendirme ile ilgili olarak program kitabında kapsamlı bir değerlendirme (23 sayfa) yer alırken, 2017 programında ise program kitapçığının 6. sayfasında “Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı” başlığı altında yaklaşık bir sayfalık bir değerlendirme yapılmıştır. Her iki programda değerlendirme anlayışlarının hem ürünü hem de süreci ölçmeye yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber, 2009 programında ölçme-değerlendirmeye ilgili ayrıntılı açıklamaların olduğu hemen hemen tüm kazanımlar için kullanılacak olan değerlendirme yöntemlerinin de belirlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca 2009 programında farklı türde değerlendirme yaklaşımlarının (ürün dosyası, tartışma, araştırma kâğıdı, sözlü sunum, gözlem formu, öz değerlendirme, yazılı sunum, kısa cevaplı sorular, uzun cevaplı, görüşme, akran değerlendirme, çoktan seçmeli resimli testler, gösteri, proje, resimli eşleştirme testleri, , dereceleme ölçeği, performans değerlendirme, performans ödevi, dereceli puanlama anahtarı, doğru yanlış testi, kısa cevaplı resimli test, kontrol listeleri vb.) kullanımının tavsiye edildiği tespit edilmiştir. Sonuç itibarıyla 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programları program öğeleri açısından belli öğeler açısından benzer özelliklere sahip olsa da, program içeriğinin yoğunluğu azaltıldığı için nispeten farklılıklar göstermektedir. Tablo 11 her iki programın tüm öğeleriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirmesinin genel bir özeti niteliğini taşımaktadır.

Tablo 11. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Programlarının Karşılaştırması

Hayat Bilgisi Programı	Vizyon	Yaklaşım	Hedefler/Amaçlar	Kazanımlar	Öğrenme Alanı	Belirli Gün Ve Haftalar	Etkinlikler	Üniteler	Değerlendirme
2009	*	*	*	*	*	*	*		*
2017	*	*	*	*		*		*	*

Sonuç ve Tartışma

Yapılan incelemeler sonucunda, 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarına bakıldığında her iki programda da vizyonun yer aldığı görülmektedir. Buna karşın 2017 programda doğrudan vizyon ifadesinin olmadığı bunun yerine öğretim programının temel felsefesi başlığın altında vizyonun yer aldığı söylenebilir. 2017 programı 2009 programına benzer özellikle etkin vatandaş yetiştirmeye odaklandığı söylenebilir (MEB, 2009, 2017). Öğrencilerin içinde yaşadığı mekâna ve topluma uyumlarını sağlayabilmeleri ve kültürel aktarımı gerçekleştirebilmeleri amacıyla toplumsal değerlerin kazandırılmasının, temel yaşam becerilerini kazanmalarını, bilimsel süreç becerilerini geliştirerek keşfeden, soran, sorgulayan, üreten ve sorun çözebilen kişiler yetiştirmeye odaklanılmıştır (MEB, 2017).

2009 hayat bilgisi dersi öğretim programında 4 amacın yer aldığı görülürken 2017 hayat bilgisi dersi öğretim programında 14 amacın yer aldığı görülmektedir. 2017 programı ile ilköğretim

çağındaki öğrencilere, birey, toplum ve doğa ekseninde temel bilgi, beceri ve değerler kazandırılması hedeflenmektedir (MEB, 2017: 5). Ayrıca 2009 programında yer alan 4 hedefin 2017 programlarında yer almadığı da görülmektedir. Bununla birlikte 2017 hayat bilgisi dersi öğretim programının temel felsefesi, “kendisiyle ve toplumuyla uyum içinde, sorumluluklarını bilen ve gereğini yerine getirebilen, bir yandan millî, diğer yandan da evrensel değerleri içselleştirmiş öz güven sahibi bireyler yetiştirmektir” olarak ifade edilmiştir. 2017 programında yine etkin vatandaş yetiştirme hedefi üzerinde durulmuş, bireyin toplumsal ve yaşamsal beceriler edinmesi

2009 program yaklaşımında “çocuğu merkeze alan”, “toplu öğretim yaklaşımı”, “tematik yaklaşım”, “spiral yaklaşım” ve “katılımcılık ilkesine dayalı dinamik bir yaklaşım” şeklinde beş ifade ile yer bulduğu görülmektedir. 2017 hayat bilgisi dersi öğretim programının yaklaşımı ise, çocuğu merkeze alan, spiral, katılımcı ve toplu öğretim anlayışlarına sahiptir. Bununla birlikte ünite temelli yaklaşıma sahip olan programda, “beceri temelli” yaklaşım da benimsenmiştir. 2009’da mevcut olan öğrenme alanı yaklaşımının 2017’de vazgeçildiği görülmüştür. Her iki programın yaklaşımları; çocuğu merkeze alan, spiral, katılımcı ve toplu öğretim anlayışlarına sahiptir. 2009’da mevcut olan tematik yaklaşımından vazgeçilmesiyle birlikte 2009 ve 2017 programları incelendiğinde 2009 yılı programında var olan 3 temanın, 2017 yılında üniteler olarak belirlendiği görülmektedir. Ünite isimlerinin 2009 programında olduğu gibi yakından uzağa ilkesine göre düzenlendiği söylenebilir. 2017 Hayat bilgisi programında üç sınıf düzeyinde aynı adlarla 6 ünitenin yer aldığı ve bu boyutuyla programın sarmal programlama yaklaşımına uygun olarak hazırlandığı görülmektedir. 2015 Hayat Bilgisi Öğretim programında da benzer bir durumun olduğu görülmektedir (Tay ve Baş, 2015).

2009 programında kazanımların sarmal bir yapıda oluşturulduğu görülmektedir. Bu bağlamda kazanımlar oluşturulurken her kazanımın bir sonraki kazanım için hazırbulunuşluğu yani ön öğrenmeleri oluşturmasına dikkat edilmiştir. 2017 Hayat Bilgisi programında yer alan kazanımların da benzer bir anlayışa sahip olduğu söylenebilir. 2009 ve 2017 programları incelendiğinde tüm sınıf düzeylerinde kazanımların 2009 programına göre azaltıldığı görülmektedir. 2009 yılında 292 olan kazanım sayısının 2017’de 143’e düştüğü görülmektedir. Sınıf düzeyleri açısından bakıldığında; 1. sınıflarda 2009 yılında 86 olan kazanım sayısının, 2017’de 50, 2. sınıflarda 2009 yılında 95 olan kazanım sayısının, 2017’de 51, 3. sınıflarda 2009 yılında 111 olan kazanım sayısının, 2017’de 42 olduğu tespit edilmiştir. Tay ve Baş (2015) kazanım sayılarının azaltılmasının sebebi 2015 yılında Hayat Bilgisi ders saatlerinin azaltılması olarak yorumlamıştır (Tay ve Baş, 2015, ss. 364). Aynı durum 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programı için de geçerli olabilir. Ayrıca 2017 programının 2015 Hayat Bilgisi programında olduğu gibi farklı sınıf düzeylerinde bazı kazanımların tekrar verildiği görülmektedir (MEB, 2015, 2017). Sarmal bir yapının korunduğu kazanımların gelişerek, tekrarlanması, farklı zaman dilimlerinde ve sınıf düzeylerinde yeniden işlenmesi (Sönmez, 2010) 2017 Hayat Bilgisi öğretim programında da tespit edilerek, 2009 programındaki sarmal yapının sürdürüldüğü kanısına varılmıştır.

Her iki program beceriler açısından değerlendirildiğinde beceri sayılarında azalış olduğu görülmektedir. 2009 yılında 45 olan beceri sayısının, 2017’de 24 olduğu tespit edilmiştir. 2009 yılı programında yer alan 18 beceri 2017 yıllarındaki programlarda 17 beceri ile karşılığını

bulurken 2009 yılındaki “kariyer planlama” becerisi 2017 yılında “kariyer bilinci geliştirme” adı ile yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla beraber yaratıcı düşünme becerisinin 2017 programında yer almadığı tespit edilmiştir. Yaratıcı düşünme becerisi Öztürk (2015) tarafından yapılan araştırmada öğretmen görüşlerine göre yaratıcı düşünme öğrencilerin en az kazanmış oldukları beceri olarak ifade edilmiştir. Oysaki 21.yy becerileri arasında yer alan yaratıcı düşünce çocukların yeni fikirler oluşturmalarına ve bunları özgün bir şekilde ifade etmelerine olanak sağlar. Bu bağlamda bu becerinin tekrar programa eklenmesi, buna göre kazanımların oluşturulması önemli bir adım olabilir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programlarına bakıldığında; “adalet, doğruluk, dürüstlük, hoşgörü, öz güven, saygı, sevgi, vatanseverlik, yardımseverlik ve sabır” değerlerine her iki programda yer verildiği görülmektedir. 2009 programında değerler “Kişisel Nitelikler” başlığı altında verilirken, 2017 programında doğrudan “Değerler” başlığının kullanıldığı görülmektedir. 2009 programındaki “kültürel değerleri koruma ve geliştirme” değeri 2017 programında “kültürel mirasa duyarlılık” adıyla yer almıştır. “Öz saygı, toplumsallık, barış, yeniliğe açıklık” değerlerine 2009 programında yer verilirken 2017 programlarında kaldırılmıştır. Ayrıca 2017 programında “bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, estetik, güven, merhamet, misafirperverlik, paylaşma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, vefalı olma, vicdanlı olma ve dostluk ve sorumluluk” yeni değerleri eklenmiştir. 2017 programında “bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, estetik, güven, merhamet, misafirperverlik, paylaşma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, vefalı olma, vicdanlı olma ve dostluk ve sorumluluk” değerlerinin eklenmesiyle, karakter gelişimine daha kapsamlı olarak yer verilmek istendiği ve 21. yy. vatandaşı yetiştirme konusunda değerlerin eklendiği şeklinde yorumlanabilir. 2009 Hayat Bilgisi programında yer almayan, veli görüşüne göre “bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma” (Tay ve Yıldırım, 2009) ve öğrenci görüşüne göre “bilimsellik, çalışkanlık, estetik, güven ve merhamet” (Tay, Durmaz ve Şanal, 2013) değerleri 2017 Hayat Bilgisi öğretim programında yer verilmesi önemli gelişmeler arasında sayılabilir.

2009 programında öğrenme öğretme süreçlerine ilişkin açıklamalar maddeler halinde ve her bir madde kapsamlı bir şekilde açıklanırken. 2017 programında ise 2015 programında olduğu gibi bu anlayıştan vazgeçildiği görülmektedir (Tay ve Baş, 2015). Buna karşın program kitabının “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar” başlığı altında 7 madde olarak verilmiştir. Bununla beraber, 2009 programında her kazanım için ayrı ayrı etkinlik örnekleri verilirken, 2017 Programlarında hiçbir etkinlik örneği yer almamıştır. 2009 programındaki bazı kazanımlar programın yapısı gereği becerilerle, kişisel niteliklerle (değerler), Atatürkçülük konuları ve de belirli gün ve haftalarla ilişkilendirilmiştir. Fakat 2009 programında görülen doğrudan ilişkilendirme yerine 2017 programında 2015 programında olduğu gibi beceri ve değerler ile ilişkilendirmeye yer verilmemiştir (MEB, 2015, 2017; Tay ve Baş, 2015). 2017 programında ise ilişkilendirmelerin (beceri, değer, ders içi ve diğer derslerle) açıkça belirtilmediği sadece bir kazanımda (HB.3.1.3. Arkadaş seçiminde nelere dikkat etmesi gerektiğini kavrar. “Arkadaş seçiminde doğruluk, dürüstlük, merhamet, saygı, sevgi, hoşgörü, vefa, vicdanlı olma, yardımseverlik ve başkalarının haklarını gözetme gibi değerlerin ön plana alınması üzerinde durulur”) değer ile ilişkilendirmenin verildiği anlaşılmaktadır.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programları incelendiğinde tüm sınıf düzeylerinde ders saatlerinin 2017 yılında azaltıldığı görülmektedir. Bu bağlamda genel toplamlara bakıldığında 2017 programında ders saatlerinin 2015 programındaki hali ile korunduğu tespit edilmiştir. Toplam ders saatinin azalması kazanım, beceri ve değer sayılarını azaltmada önemli bir etken olarak yer almış olabilir.

2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programları incelendiğinde 2009 yılı programında her ünite düzeyinde kazandırılması beklenen kavramların belirlendiği fakat 2017 yılında ise 15 kavramdan söz edildiği tespit edilmiştir. Kavram sayısı 2009'da 197 iken, 2015 yılı programında benimsenen anlayışın (Tay ve Baş, 2015) 2017 programında da korunarak 2017'de toplamda 15'e indirildiği tespit edilmiştir. Kavramların ne düzeyde öğretileceği, etkinlikler içindeki yeri ve kullanımıyla ilgili yeterince bilginin olmaması öğretmenin kavramı öğrencilerde yapılandırırken güçlük yaşamasına sebep olabilir. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi programları ara disiplinler açısından incelendiğinde 2009 yılı programında 8 ara disiplinin belirlendiği fakat 2017 öğretim programında bu anlayışın terk edildiği tespit edilmiştir. Ara disiplin, bireyin toplumsal yaşamda sahip olması gereken temel bilgi ve becerilerden oluşan bir yapıya sahiptir (MEB, 2009). Tüm öğretmenlerin her derste işlemesi gereken konular olarak bilinen aradisiplinlerin kaldırılması, temel ve toplumsal becerileri kapsayan ara disiplinlerin düzenli bir şekilde kazandırılmasında güçlükler oluşturabilir. Belirli gün ve haftalar açısından 2009, öğretim programında 20 belirli gün ve hafta belirlendiği, 2017 programında ise belirli gün ve haftalarla açıklamalara ilişkin "Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar" başlığı altında yer alan 9. maddede açıklama yapıldığı görülmüştür. Öğretim programında yer alan bazı kazanımlar, belirli gün ve haftalara denk gelen zaman dilimlerinde işlenmelidir. Örneğin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Hayat Bilgisi Dersi 1. Sınıf Öğretim Programı "Ülkemizde Hayat" ünitesi 1.5.5. kazanımı (Millî bayram kutlamalarına katılmaya istekli olur.) ile ilişkilendirilerek işlenebilir. 2009 Hayat Bilgisi Programı'nda Atatürkçülük konuları "Atatürkçülükle İlgili Konular ve Açıklamalar" başlığı altında 18 maddede açıklanmıştır. 2017 Hayat Bilgisi Programı'nda Atatürkçülük konularına ayrıca bir başlık altında yer verilmemiştir. Bunun yerine Atatürkçülük ile ilgili olarak her sınıf düzeyinde birer kazanıma ve bu kazanımlara ait açıklamalara yer verildiği görülmektedir. Belirli gün ve haftalar ve Atatürkçülük konularıyla ilgili daha fazla açıklamaların yer alması ve etkinlik örneklerinin artırılması anlaşılabilirliği ve açıklığı artıran önemli adımlardan biri olabilir.

2009 ve 2017 hayat bilgisi programları ölçme ve değerlendirme boyutu ile ele alındığında 2009 ve 2017 programlarına benzer şekilde ürün ve süreç değerlendirmenin merkeze alındığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 2017 hayat bilgisi dersi öğretim programında ölçme ve değerlendirmenin "tanıma, izleme-biçimlendirme ve sonuç (ürün) odaklı" olmak üzere üç aşamada gerçekleşmesi gerektiği belirtilmiş ve öğrenme eksiklikleri ve güçlükleri tespit etmek ve gidermek için öğrencilerin gelişiminin süreç içerisinde izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (MEB, 2017, ss. 9). Ancak 2009 programı incelendiğinde ölçme-değerlendirmeyle ilgili ayrıntılı açıklamaların olduğu hemen hemen tüm kazanımlar için kullanılacak olan değerlendirme yöntemlerinin de belirlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca 2009 programında farklı türde değerlendirme yaklaşımlarının (ürün dosyası, tartışma, araştırma kâğıdı, sözlü sunum, gözlem formu, öz değerlendirme, yazılı sunum, kısa cevaplı sorular, uzun cevaplı, görüşme, akran değerlendirme, çoktan seçmeli resimli testler, gösteri, proje, resimli eşleştirme testleri, ,

dereceleme ölçeği, performans değerlendirme, performans ödevi, dereceli puanlama anahtarı, doğru yanlış testi, kısa cevaplı resimli test, kontrol listeleri vb.) kullanımının tavsiye edildiği tespit edilmiştir. Buna karşın 2017 programında değerlendirmenin nasıl yapılacağına ilişkin açıklayıcı bilginin olmaması 2017 programının zayıf yönü olarak nitelendirilebilir. 2009 programında değerlendirme ile ilgili olarak program kitabında kapsamlı bir değerlendirme (23 sayfa) yer alırken, 2017 programında ise “Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı” başlığı altında yaklaşık bir sayfalık bir değerlendirme yapılmıştır. Bu durum, öğretmenin kazanıma ilişkin ölçme ve değerlendirme tipini seçerken güçlüğ yaşamasına sebep olabilir.

Öneriler

2017 Hayat Bilgisi programının işlerliğini ve işlevselliğini anlayabilmek için mevcut çalışmaya destek olarak programa ait görüşler, öğrencilerin öğrenme çıktıları ve program hedeflerinin öğrenciler tarafından ne düzeyde kazandıklarına ilişkin gelecek araştırmalar düzenlenebilir. 2005 ve 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programı için Gömleksiz ve Bulut (2007) ve Alak ve Nalçacı (2013) tarafından yapılan araştırmalar bu konudaki örneklerden bazılarıdır. Daha alt boyutta Öztürk (2015) tarafından becerilerle ilgili olarak yapılan araştırma da buna örnek olabilir. Araştırma sonuçlarından hareketle, araştırmacı ve uygulayıcılara aşağıdaki önerilerde sunulabilir:

1. Gelecek programlarda kazanım sayısı belirlenirken uygulamada olan 2015 ve uygulanacak olan 2017 programlarında yer alan kazanımların ne kadarının ne düzeyde kazandırıldığına tespit edilmesi önerilebilir. Kazanımların öğrenciler tarafından kazanılma/kazanılmama sebepleri için sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik değişkenler vb. farklı değişkenler işe koşularak da ayrı ayrı araştırmalar düzenlenebilir. Gelecek araştırmalarda, öğretmen, öğrenci ve ailelerinin görüşlerinin değerlendirmeye alındığı, farklı değişkenlerin işe koşulduğu nitel, nicel ve boylamsal çalışmaların yararlı olacağı düşünölmektedir.

2. Programdaki becerilerin sayıları azaltılmış ve becerilerde değişiklikler yapılmıştır. Benzer bir durum değerler için de söz konusudur. Söz konusu belirlenen becerilerin ve değerlerin ne kadarının kazandırıldığına dair araştırmaların ve gelecek programların buna göre tasarlanması önerilebilir. Gelecek program değişikliklerinde ilgili alan yazının taranarak, hangi becerilerin ve değerlerin yer alacağına tespit edilmesi önerilebilir.

3. Gelecekte yapılacak programlarda, 2009 programındaki gibi kazanım ve etkinlik ilişkisi, beceri ve değer ilişkilendirmesinin olduğu ayrıntılı açıklamalara yer verilmesi, etkinlik örneklerine desteklenmesi uygulamada oluşabilecek belirsizlikler için dikkate alınması önerilebilir.

Kaynakça

- Acat, B., Anılan, H., Girmen, P. ve Anagün, Ş. (2005). *Öğretmen adaylarının ilköğretim hayat bilgisi programında yer alan becerilere sahip olma düzeylerine ilişkin görüşleri, eğitimde yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu*, 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri. 394-405, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı Yayınları, Ankara.
- Akyürek Tay, B. ve Baş, M. (2017). Cumhuriyetten günümüze hayat bilgisi öğretim programlarına karşılaştırmalı bir bakış,. İçinde Tay, B., Uçuş Güldalı, Ş ve Baş, M. (Ed.), *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Alak, G. ve Nalçacı, A. (2013). Hayat bilgisi öğretim programı öğelerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 36-51.
- Bektaş, M. (2009). Hayat bilgisi dersinin dünü bugünü. İçinde; Öğülmüş, S. (Ed.). *İlköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı* (s. 13-29). Ankara: Pegem A Akademi.
- Bloor, M. and Wood, F. (2006). *Keywords in qualitative methods: A vocabulary of research concepts*. London: Sage Publications.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2) , 27-40. DOI 10.3316/QRJ0902027.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Fraenkel, J. R., ve Wallen, N. E. (1996). *How to design and evaluate research in education*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Gömlüksiz, M. N. ve Bulut, İ. (2007). Yeni hayat bilgisi dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 173, 67-88.
- Gözütok, F. D., Taş, İ. D., Rüzgar, M. E., Akçatepe, A. G. ve Yetkiner, A. (2015). İlkokul birinci sınıf hayat bilgisi kitaplarının değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 14 (3), 825-844.
- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Maya Akademi.
- Karabağ, G. S. (2006). Hayat bilgisi öğretim programı. İçinde Öztürk, C. (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s. 51-69). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karabağ, G. S. (2009). Hayat Bilgisi öğretim programına göre içerik. İçinde Öğülmüş, S. (Ed.), *İlköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı*. Ankara: Pegem A Akademi.

- Kuş, E. (2003). *Nicel-nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB, (2009). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=30> adresinden 25.10.2015 tarihinde alınmıştır.
- MEB, (2015). *İlkokul hayat bilgisi dersi 1, 2 ve 3. sınıflar öğretim programı*. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=244> adresinden 25.10.2015 tarihinde alınmıştır.
- MEB, (2017). *İlkokul hayat bilgisi dersi 1, 2 ve 3. sınıflar öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=144> adresinden 25.10.2017 tarihinde alınmıştır.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. California: SAGE Publications.
- Özçetin, A. (2000). *1998 İlköğretim hayat bilgisi 3. sınıf programının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Öztürk, T. (2015). Öğrencilerin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki temel becerileri kazanmalarına yönelik öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim, 40(181), 1-22*. DOI: 10.15390/EB.2015.4363
- Sağlam, H. İ. (2015). Toplum, birey ve doğaya bütüncül bakış: Hayat bilgisi. İçinde; Gültekin, M. (Ed.). *Hayat bilgisi öğretimi* (s. 1-14), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1997). *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2010). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuzu (6. baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2015). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye’de hayat bilgisi dersi programlarının gelişimi (Evolution of the social studies curriculum from republic to present). *The Journal of International Social Research, 2(8)*.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2015). Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırması, *International Journal of Eurasia Social Sciences, 8(27), 461-487*.
- Tay, B. ve Baş, M. (2015). 2009 ve 2015 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(2), 341-374*.

- Tay, B. ve Yıldırım, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1499-1542.
- Tay, B. ve Yıldırım, K. (2013). Bilgisayar destekli öğretimin hayat bilgisi öğretimi dersinde başarıya etkisi ve yönetime ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12) 84-110.
- Tay, B., Durmaz, F. Z., ve Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1).
- Uzunkol, E. (2014). *Hayat bilgisi öğretiminde uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeyleri, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Ünal, M. (2010). The relationship between meta-cognitive learning strategies and academic success of university students (Ahi Evran University Sample). *International Online Journal of Educational Sciences*, 2 (3), 840-864.
- Ünal, M. (2015). An investigation on revealing the learning modalities of undergraduate students. *Educational Research and Reviews*. 10(15), 2076-2083.
- Yaşaroğlu, C. (2013). Hayat bilgisi dersi kazanımlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (7). 849-858.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. ve Turan, S. (2015). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki değerlerin kazandırılma sürecine yönelik görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), 420-437.